

Sensellarisme: un problema global

Si volem que ningú dormi al carrer, el debat no es pot quedar als plenaris municipals, ha d'entrar als parlaments. A Barcelona o a Madrid, el problema segueix tractant-se com si fos local. Fins quan?

Albert Sales

Tret d'algun gest puntual, les persones que dormen als carrers de les ciutats no van ser tema de campanya a les eleccions generals del passat 28 d'abril. En els debats es va parlar d'habitatge, però en cap cas de sensellarisme. No recordo que se n'hagi parlat en les campanyes per les autonòmiques i tampoc és un tema que s'abordés durant les setmanes prèvies a les europees. En el millor dels casos, la preocupació per la gent sense sostre, per la cara més crua de la pobresa, ocupa l'agenda local. Se'n parla com si es tractés d'una alteració en l'espai públic que es pot solucionar encertant la política pública adequada que, segons el color polític, pot consistir en l'ampliació dels serveis residencials i dels serveis socials adreçats a les persones sense sostre, o en la persecució i la prohibició d'activitats vinculades a l'exclusió social severa com dormir al carrer o demanar almoïna.

Però el sensellarisme és l'expressió local de problemàtiques globals. La falta d'accés a habitatges o a solucions residencials assequibles, mercats laborals cada cop més precaris i l'exclusió social i administrativa en la que es veuen atrapades les persones migrants, porten cada cop a més persones a viure al carrer o en infrahabitatges, i impedeixen que aquelles que passen per situacions més extremes de pobresa reconstrueixin la seva vida. Coincidint amb la recuperació dels indicadors macroeconòmics, els estats membres de la Unió Europea han vist créixer de manera alarmant el nombre de persones sense sostre i sense llar. Alemanya ha registrat un increment del 150% en el nombre de persones sense llar, i del 33% en el nombre de persones dormint als carrers. A Irlanda, el nombre de persones que viuen en centres residencials i d'acollida ha crescut un 145% entre 2014 i 2017. Al Regne Unit s'ha registrat un augment del 170% en el nombre de persones que dormen al carrer entre 2010 i 2017. Espanya no disposa de dades sobre l'evolució del nombre de persones que dormen a la via pública, però segons el Instituto Nacional de Estadística (INE), s'ha produït un increment del 20% en el nombre de persones que fan ús dels centres residencials i albergs per persones sense llar entre 2014 i 2016. A la ciutat de Barcelona, els registres dels equips de carrer i els recomptes realitzats per la Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Llar mostren com **entre 2008 i 2018, el nombre de persones que dormen al carrer una nit qualsevol ha passat d'unes 650 a superar les 1000.**

Davant aquest agreujament de la pitjor cara de l'exclusió residencial, els actors socials - administracions públiques i entitats - poden portar a terme actuacions en tres nivells. A nivell preventiu, es poden articular polítiques per evitar que cada cop més persones acabin dormint al carrer, en infrahabitatges, a cases d'amics, o en centres residencials. En l'àmbit de l'assistència, es pot proporcionar allotjament d'emergència y suport social a les persones que ja pateixen el sensellarisme. I després de proporcionar aquest suport, es pot facilitar la estabilització residencial, econòmica i emocional per evitar que qui ha passat pel carrer hi hagi de tornar. Així doncs, amb moltes i diferents metodologies, entitats socials i administracions públiques poden prevenir, allotjar i donar suport, i prevenir recaigudes.

La creació de centres per allotjar a les persones que dormen al carrer ha estat la principal política contra el sensellarisme

En les darreres dècades, els serveis socials de les grans ciutats europees s'han focalitzat en atendre les persones sense sostre oferint allotjament temporal i suport social. La creació de centres per allotjar a les persones que dormen al carrer ha estat la principal política contra el sensellarisme. FEANTSA (la Federació Europea d'Entitats que Atenen a les Persones Sense Llar per les seves sigles en francès) **alerta des de fa anys del risc que suposa pretendre solucionar el sensellarisme creant més albergs**, fins al punt que ha dedicat el seu informe sobre el sensellarisme a Europa de 2019 a posar en qüestió el paper de l'acollida temporal d'emergència en la lluita contra l'exclusió residencial.

L'acollida d'emergència a les persones que es troben en situació de carrer és absolutament necessària, i atendre la població que dorm al carrer és competència dels serveis socials municipals a la major part dels països de la UE. **Però atendre més i millor no atura l'impacte combinat d'un mercat d'habitatge cada cop més exclouent i d'un mercat laboral cada cop més precari.** Si hi sumem la mobilitat transnacional dins la pròpia Unió Europea de persones en situació de pobresa, el flux de gent que acaba als carrers de les grans ciutats acaba superant amb escreix la capacitat d'atenció dels serveis socials públics i de les entitats del Tercer Sector. Prevenir la pobresa extrema, tancar l'aixeta de la caiguda al carrer, requeriria prevenció primària, consistent en provocar canvis en les estructures que porten al sensellarisme, i prevenció secundària, consistent en identificar els col·lectius de risc i aturar els processos d'exclusió amb actuacions focalitzades.

Les administracions locals tenen poca capacitat d'actuar de forma preventiva. La prevenció primària requeriria de modificacions legislatives en àmbits de la política de l'Estat, com l'habitatge, el mercat laboral o el control migratori. La prevenció secundària requeriria el compromís de l'administració de la Generalitat de Catalunya per establir mecanismes de coordinació efectiva entre serveis socials i el sistema de protecció a la infància, els serveis sanitaris o el sistema penitenciari, per tal d'evitar processos de desinstitucionalització de població vulnerable que portin a dormir al carrer. També caldria compromís polític per tal de desenvolupar un sistema de garantia de rendes que protegís millor a la gent que no ha tingut una vinculació estable i continuada amb el mercat laboral i per establir ajudes per evitar la pèrdua de l'habitatge de les persones més empobrides.

el 50% de les persones ateses en els serveis de Barcelona el segon semestre de 2018 portaven menys de 3 mesos a la ciutat

El debat però segueix instal·lat en el món local i la sensació de frustració està servida. Sense eines per aturar l'increment de la demanda de servei, la discussió pública s'eternitza al voltant de si els recursos són suficients o no (sabent que mai seran suficients) i en els nivells de permisivitat a l'espai públic (sabent que una part del veïnat sempre considerarà les persones sense sostre una molèstia). En el panorama actual, **la major part dels municipis opten per no desenvolupar serveis i confiar en que les persones sense sostre acabaran traslladant-se a Barcelona.** I així succeeix: el 50% de les persones ateses en els serveis de la capital el segon semestre de 2018 portaven menys de 3 mesos a la ciutat.

Els municipis han de seguir millorant i ampliant la seva capacitat d'oferir serveis, han d'evitar la mobilitat forçada de les persones sense sostre cap a les grans ciutats i han de garantir mecanismes de prevenció terciària per evitar que les persones que surten del carrer tornin a caure-hi. Hi ha molt camí per recórrer i no es poden defugir responsabilitats per la por a ser acusats d'ineficàcia per no

fer desaparèixer una problemàtica que anirà en augment.

Provocar els canvis necessaris perquè les administracions supramunicipals posin en marxa polítiques preventives pot semblar difícil però cal pressionar. **Si volem que ningú dormi al carrer, el debat no es pot quedar als plenaries municipals i a la premsa local, ha d'entrar als parlaments.** Al Regne Unit, el sensellarisme ja es considera una crisi nacional. Després del darrer recompte de persones sense sostre realitzat a París, l'alcalde va interpellar al primer ministre Macron exigint una resposta de l'Estat. A Finlàndia, l'únic país europeu que ha estat capaç de reduir dràsticament el nombre de persones sense llar, van iniciar polítiques d'estat adreçades a assolir aquesta fita fa trenta anys. A Barcelona, a Madrid, a València, a Bilbao... el problema segueix tractant-se com si fos local. Fins quan?